

UNIVERZITET U TRAVNIKU PRAVNI FAKULTET

POSLOVNO PRAVO
- PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA-

VI . P R E D A V A N J A

***FINANCIJSKE ISTITUCIJE I TRŽIŠTE KAPITALA
OSIGURAVAJUĆA/REOSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA
FONDOVI KAO POSEBNI OBLICI KAPITALA
JAVNA PODUZEĆA/PREDUZEĆA***

TEMATSKE JEDINICE

GLAVA XI -FINANCIJSKE ISTITUCIJE I TRŽIŠTE KAPITALA -

Banke

- osnivanje
- Registracije
- upravljanje i poslovanje bankom.

GLAVA XII- OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA

- Društvo za osiguranje
- Društvo za uzajamno osiguranje
- Društvo za upravlčjenje fondovima

- GLAVA XIII-FONDOVI KAO POSEBNI OBLICI KAPITALA

- Investicioni fondovi
- Privatizacijsko društvo i privatizacijski investicioni fondovi
- Berza i druga javna tržišta kaipitala
- Mikrokreditne organizacije i Agencija za osiguranje depozita

Finansijske institucije i tržište kapitala

BANKE

- Osnivanje i registracija banke banke
- Banke su finansijske institucije depozitnog i kreditnog karaktera

Upravljanje i poslovanje bankom

Upravljanje bankom:

Skupština banke

Upravni odbor

Nadzorni odbor

Generalni odbor

Poslovanje banke

Osiguravajuća i reosiguravajuća društva

- Dioničko društvo za osiguranje i reosiguranje je poslovni subjekt sa statusom pravnog lica, čija je djelatnost osiguranje imovine, lica i poslovi reosiguranja.
- Društva za osiguranje, u našem pravom, mogu se osnovati kao:
 1. Dioničko društvo za osiguranje ili reosiguranje
 2. Društvo za uzajamno osiguranje
- Za osnivanje svih statusnopravnih oblika društva za osiguranje potrebno je da osnivači pribave odobrenje za rad od Ureda za nadzor

Društvo za osiguranje

- Za osnivanje ovog društva potrebno je prethodno odobrenje Ureda za nadzor. Osnivaci mogu biti fizička i pravna lica, domaća ili strana. Ako ulog stranog ulagaca prelazi 50% osnovnog kapitala, potrebna je saglasnost Ministarstva finansija FBiH.
- Zakonom je propisan minimalni iznos osnovnog kapitala i to:
 - 1 000 000 KM ako se društvo osniva samo za poslove osiguranja
 - 2 000 000 KM ako se društvo osniva za više vrsta osiguranja i
 - 2 000 000 KM ako se društvo osniva za poslove reosiguranja.

Društvo za uzajamno osiguranje

- Društvo za uzajamno osiguranje je pravno lice u kome članovi uplatom uloga međusobno garantuju da će na principu uzajamnosti i solidarnosti pokriti štete nastale ostvarenjem ugovorenih rizika.
- Za osnivanje je potrebno da najmanje 250 pravnih subjekata zaključi ugovor o uzajamnom osiguranju od istih rizika. Uz to, potrebno je i odobrenje Ureda za nadzor. Ovo društvo se ne može baviti poslovima reosiguranja.
- Postoje 2 varijante ovog društva : sa ograničenim ulogom i sa neograničenim ulogom.
- U prvoj varijanti, zakonski minimum osnivačkog kapitala je najmanje 30%, a u drugoj najmanje 50% kapitala koji se traži za osnivanje dioničkog društva osiguranja. Na upravljanje se shodno primjenjuju propisi o upravljanju DOO.

Društvo za upravljanje fondovima

-Društvo za upravljanje fondovima je poseban oblik privrednog subjekta koje se osniva radi upravljanja fondovima kao posebnim finansijskim institucijama.

-Postoje 2 vrste ovih društava:

1.Društva za upravljanje uzajamnim i investicionim fondovima i

2.Društva za upravljanje privatizacijskim investicionim fondovima

Društva za upravljanje uzajamnim i investicionim fondovima

Ova društva djeluju u formi DD ili DOO, uz primjenu općih pravila koja važe za te tipove društava.

Upisuju se u sudski registar i u registar Komisije za vrijednosne papire.

Osnivači društva mogu biti domaća ili strana, fizička ili pravna lica. Komisija za vrijednosne papire odobrava osnivanje.

Ona može to odobrenje i svakodobno ukinut i.

-Zakonski minimum osnovnog kapitala je 1. 000 000 KM ako društvo upravlja jednim fondom, a za svaki naredni fond taj minimum se povećava za 250.000 KM.

Strano lice može imati više od 10% dionica u društvu samo uz odobrenje Komisije.

- Domaće pravno lice u većinskom državnom vlasništvu ne može biti osnivač niti dioničar u društvu za upravljanje fondovima.
- Imovinu fonda kojim upravlja društvo drži kod depozitara, sa kojim zaključuje poseban ugovor u skladu sa propisima Komisije.
- Društva za upravljanje fondovima su privredni subjekt i koji posluju kao dd ili doo, čija je isključiva nadležnost upravljanje fondovima raznih namjena, u kojima imaoći investicionih kupona ili dionica nemaju upravljačka, već samo imovinska prava.

Fondovi kao posebni oblici kapitala

Investicioni fondovi

-Investicioni fondovi se osnivaju kao specijalne finansijske institucije radi prikupljanja finansijskog kapitala, zajedničkog i višepartnerskog investiranja u prenosive vrijednosne papire na načelima smanjenja i disperzije rizika.

-Postoje 3 vrste investicionih fondova:

1. uzajamni investicioni fond
2. investicioni fond i
3. privatizacijski investicioni fond.

Uzajamni investicioni fond

-Uzajamni investicioni fond je posebna finansijska institucija koja nema status pravnog lica. Formira ga društvo za upravljanje uzajamnim fondom. Osnivač prethodno mora izdejstvovati i dozvolu Komisije za vrijednosne papire, zatim donijeti i pravila o upravljanju fondom, zaključiti posebne ugovore sa Agencijom za osiguranje depozita FBiH i Registrom vrijednosnih papira FBiH, te obezbijediti najmanje 1 milion KM emisijom investicionih kupona kao posebnih vrijednosnih papira.

-Investicioni kupon se otkupljuje samo novcem, glasi na ime i prenosiv je u pravnom prometu. Kao hartija od vrijednosti imaocu daje slijedeca prava:

- pravo srazmjernog učešća u vrijednosti imovine uzajamnog fonda;
- pravo isplate i povrata investicionog kupona u svakom trenutku;
- pravo istupanja iz članstva uzajamnog fonda, uz vraćanje investicionog kupona društvu.

Mogućnost sticanja kupona od strane fizickih i pravnih lica ograničena je na 5% imovine fonda.

Upravljanje uzajamnim fondom

-Fondom upravlja društvo u svoje ime a za račun vlasnika investicionih kupona (udjela).

Društvu je zabranjeno da vrijednosne papire koje kupuje za račun uzajamnog fonda kupuje i za svoj račun, i da fondu prodaje vrijednosne papire koje je kupilo za svoj račun – dakle mora svoje poslovanje odvojiti od poslovanja za račun fonda kojim upravlja.

-Funkciju upravljanja fondom društvo može ugovorom prenijeti na drugo društvo, uz prethodnu saglasnost 70% vlasnika udjela u imovini fonda i odobrenje Komisije za vrijednosne papire.

-Društvo je obavezno da najmanje 5% imovine uzajamnog fonda drži u gotovini i vrijednosnim papirima, sa rokom dospijeca do 6 mjeseci, radi solventnosti i likvidnost i fonda.

Ograničenja investiranja društva

- Društvo koje upravlja uzajamnim fondom ne može za račun fonda kupovati na berzi ili drugim javnim tržištima koji su emitovani od:
 - fonda kojim upravlja ,
 - društva koje upravlja fondom,
 - registra koji vrši poslove po ugovoru za fond i društvo,
 - depozitara i
 - Profesionalnih posrednika koji vrše poslove za društvo.

Pravila uzajamnog fonda

- Društvo za upravljanje donosi pravila o upravljanju uzajamnim fondom.
- Ta pravila regulišu:
 - naziv i sjedište društva, uzajamnog fonda, registra i depozitara;
 - ciljeve investicione politike uzajamnog fonda;
 - pravila o emisiji i otkupu investicionih kupona;
 - način obavještavanja vlasnika investicionih kupona o poslovanju;
 - postupak izmjene pravila o upravljanju uzajamnim fondom;
 - postupak likvidacije fonda.

Likvidacija fonda

- Likvidacija fonda se mora pokrenuti u slijedećim slučajevima :
- kad se oduzme dozvola društvu koje je upravljalo fondom ili se pokrene postupak stečaja ili likvidacije;
- kad je prosječna godišnja neto vrijednost imovine uzajamnog fonda u 2 uzastopne poslovne godine bila ispod 1 milion KM;
- u drugim slučajevima koji su predviđeni pravilima o upravljanju uzajamnim fondom.

Komisija može umjesto likvidacije uzajamnog fonda donijeti odluku o prenosu upravljanja fondom drugom društvu, koje želi preuzeti upravljanje.

Investicioni fond

- Investicioni fond je finansijska institucija cija je iskljuciva djelatnost prikupljanje finansijskog kapitala i investiranje u prenosive vrijednosne papire i druge profitabilne poduhvate.

Posluje kao dioničko društvo.

- Osniva se upisom dionica na osnovu javne ponude, uz prethodnu dozvolu Komisije za vrijednosne papire. Minimalni osnivački kapital je 4 miliona KM, mora biti u cjelosti uplaćen u novcu prije registracije fonda kod Komisije za vrijednosne papire FBiH.

- Osnovni kapital podijeljen je na dionice iste klase, što znači da dioničari imaju ista prava. I sve naredne emisije dionica su iste klase.

- Emituju se na donosioca, što je pogodno za pravni promet.

Individualni pravni subjekt ne može biti vlasnik više od 5% investicionog fonda.

- -Investicioni fond ima statut, odnosno pravila fonda, kojim se regulišu pitanja :
 - osnivanja i poslovanja fonda,
 - investicione politike,
 - organi upravljanja,
 - iznos osnivačkog kapitala i emisiji dionica,
 - zastupanju fonda itd.

- Organi upravljanja investicionim fondom su :
 - skupština
 - nadzorni odbor, i
 - direktor fonda.

- -Upravljanje investicionim fondom je kao i kod uzajamnog fonda, uz obavezu društva za upravljanje investicionim fondom da najmanje šestomjesečno izvještava dioničare o poslovanju i ostvarenoj dobiti.
- Osim toga, zakonska obaveza društva je da javno objavljuje relevantne informacije o vlastitom poslovanju, kao i poslovanju fondova kojima upravlja.

Prestanak ugovora o poslovanju

- Ugovor o upravljanju investicionim fondom može prestati:
 - jednostranim otkazom fonda,
 - sporazumno i po sili zakona.
- Ugovor ne može jednostrano otkazati društvo koje upravlja fondom, jer poslove obavlja uz naknadu (2% ukupne imovine fonda + troškovi upravljanja) i jer mu je to jedina funkcija i uslov postojanja.
- Nadzorni odbor fonda ima pravo jednostrano raskinuti ugovor na pismeni zahtjev vlasnika najmanje 30% dionica investicionog fonda. Ako je taj procenat 50%, nadzorni odbor ima obavezu jednostranog raskida.
- Na osnovu zakona, ugovor prestaje ako je društvu ukinuta dozvola za upravljanje fondom ili ako je nad društvom otvoren postupak stečaja ili likvidacije.-

Prestanak investicionog fonda

- Prestanak investicionog fonda može nastupiti na sve nacine na koje mote prestati i svaki drugi privredni subjekt.
- Ako je pokrenut postupak likvidacije , društvo je obavezno unovčiti imovinu fonda u roku od 8 dana.

Privatizacijsko društvo

-Privatizacijsko društvo se može osnovati kao dd i doo. Osnivači mogu biti domaća i strana, fizička i pravna lica. Ako je organizovano kao dd, vlasnici dionica ne mogu biti državni organi i organizacije, niti pravna lica u čijem kapitalu država učestvuje sa više od 50%.

-Uslovi za osnivanje privatizacijskog društva su minimalni iznos osnivačkog kapitala i odobrenje Komisije za vrijednosne papire.

-Po pravu FBiH, osnivački kapital mora biti uplaćen najmanje 50%, a ostatak u roku od 2 godine.

Po pravu RS, osnivački kapital mora u cjelosti biti uplaćen prije registracije.

-Da bi moglo upravljati privatizacijskim investicionim fondovima, privatizacijsko društvo mora imati zaključen pismeni ugovor o upravljanju fondom, koji odobrava Komisija za vrijednosne papire.

Privatizacijski investicioni fond

- Privatizacijski investicioni fond je fond zatvorenog tipa i privremenog karaktera, u obliku dd. Osniva ga privatizacijsko društvo na osnovu odobrenja Komisije. Njegov cilj je omogućavanje lakšeg provođenja procesa privatizacije – prikupljanje certifikata i njihovo investiranje u privatizaciji državnih preduzeća.
- Osnovni kapital fonda ne može biti manji od 200 miliona KM. Dionice fonda se prodaju putem javne ponude. Uplata u cjelosti treba biti obavljena prije upisa fonda u sudski registar.
- PIF ne može posjedovati više od 30% dionica jednog privrednog društva i sa njim povezanih lica. Osim toga, PIF u kupovinu dionica jednog privrednog društva može uložiti najviše 20% od ukupno prikupljenih certifikata.
- Poslovanje PIF-a je zakonom ograničeno na 5 godina. Istekom tog roka PIF-ovi su obavezni da se transformišu u investicijske fondove.

Berza i druga javna tržišta kapitala

-Berza predstavlja stalno mjesto na kome se u određeno vrijeme i na utvrđen način obavlja kupovina i prodaja zamjenjive, tipizirane ili standardizirane robe i upravlja poslovnim transakcijama. Pod robom se podrazumijeva novac, hartije od vrijednosti, proizvodi, sirovine i usluge.

-U odnosu na predmet trgovanja, berze se dijele na: berze efekata (vrijednosnih papira), novčane (valutne), robne (produktne), berze usluga (franta) i mješovite. U okviru svake od tih vrsta, berze mogu biti opće i specijalizirane.

Po pravnoj strukturi i odnosu države prema berzi, postoje 3 tipa berzi:

1. službene berze, koje osniva i kontroliše država i koje posluju po zakonskim propisima;
2. javne berze, kao javne tržišne institucije pod administrativnom kontrolom, poznate u kontinentalnom pravu;
3. berze organizirane kao privatnopravni subjekti, karakteristične za angloameričko pravo.

Agencija za osiguranje depozita

- Agencija za osiguranje depozita je samostalna neprofitna institucija sa pravnim subjektivitetom, čija djelatnost je regulisana Zakonom o osiguranju depozita.
- Postoji državna i entitetske agencije.
- Djelatnost agencija je zaštita depozita fizičkih i pravnih lica u bankama BiH.
- Maksimalan osigurani iznos je 5.000 KM. Agencija ima organe upravljanja i rukovođenja. Organ upravljanja je petočlani odbor , a organ rukovođenja direktor.
- Djelatnost upravnog odbora propisana je Zakonom, a odbor donosi i statut agencije.

Mikrokreditne organizacije

- Mikrokreditne organizacije su neprofitne i nedepozitne organizacije sa pravnim subjektivitetom. Cilj njihovog osnivanja je davanje mikrokredita socijalno ugroženim licima u cilju razvoja malog poduzetništva.
- Po Zakonu o mikr okreditnim organizacijama, organizaciju mogu osnovati domaća i strana fizička i pravna lica, s tim da osnivači moraju biti 3 fizička i 1 pravno lice.
- Osnivački akt može biti odluka ili ugovor, u zavisnosti od broja osnivača.
- Pravni subjektivitet stiče registracijom u jedinstveni registar nadležnog ministarstva.
- Organ upravljanja je skupština, koja nije obavezan organ.

GLAVA XIV- SPECIJALNI OBLICI POSLOVNIH SUBJEKATA

- *JAVNA PODUZEĆA/PREDUZEĆA*
- -Javna preduzeća (public company), prema pravu EU, su sva ona preduzeća koja se baziraju na sticanju svojine iz tzv. javne ruke i koja na osnovu finansijskog učešća, odlučivanja ili davanja saglasnosti, neposredno ili posredno sprovode vladajuću politiku.
- -Po našem pravu, javna preduzeća se definišu kao »preduzeća koja obavljaju djelatnost i proizvodnje i prometa određenih proizvoda i pružanje usluga koje su nezamjenjiv uslov života i rada drugih preduzeća u određenom području ili, ako je to neophodno, za rad kantona, grada, entiteta odnosno države i jedinica lokalne samouprave«.

Osnivanje Javnih oduzeća

- -Kao osnivači javnog preduzeća mogu se pojaviti: državne organizacije (općina, grad, kanton, FBiH); pravna i fizička lica, domaća ili strana na bazi privatnog kapitala; istovremeno oblic i državne organizacije i privatnopravna lica na bazi mješovite svojine.
- -Osnivački akt može biti odluka nadležnog organa ili ugovor.
- -Javno preduzeće se upisuje u sudski registar kao i svaki subjekt poslovnog prava, sa statusom pravnog lica.
- -Ako ima oblik nekog od trgovačkih društava, tada u odnosu na visinu osnivačkog kapitala i za javno preduzeće vrijede zakonske odredbe o tom obliku društva.

Upravljanje JP

- Javnim preduzećem upravljaju osnivači odnosno članovi, srazmjerno učešću u kapitalu.
- -U zavisnosti od pravnog oblika, organi javnog preduzeća su skupština odnosno odbor osnivača, upravni odbor i direktor. Njihova nadležnost je načelno ista kao i u privrednim društvima općeg tipa. Specifičnost je u
- tome što se posebnim propisom ili aktom osnivača može predvidjeti davanje saglasnosti ili odobrenja državnog organa na planove razvoja, osnove poslovne politike, statut, statusne promjene, određene odluke , itd.
- -Generalno, zakonsko ovlaštenje države postoji u pogledu kontrole ispunjenja javnog interesa, a distribucija nadležnosti i državnih organa prema javnom preduzeću utvrđuje se zakonom ili osnivačkim aktima

Kontrola nad JP

- Kontrola nad javnim preduzećima vodi se kao kontrola poslovnog uspjela preduzeća, ali i kao kontrola ispunjavanja javnih interesa i zadataka zbog kojih je preduzeće osnovano.
- -Kontrola se provodi u više aspekata:
- - kao interna kontrola, koju provode interni kontrolni organi samog preduzeća;
- - kao sveobuhvatna privredna kontrola, koja se reguliše budžetskim pravom i finansijskim propisima;
- - kao eksterna kontrola u javnom sektoru, pod kojom se podrazumijeva kontrola države da li javna preduzeća izvršavaju i u kojoj mjeri povjerenu djelatnost uz racionalno korištenje budžetskih sredstava;
- - stručna kontrola koju provode nadležni inspeksijski organi i specijalizirane stručne institucije.

Literatura

- Prof.dr.Šefkija Čović: POSLOVNO PRAVO – Statusno pravo i pravo privrednih društava , Pravni fakultet UNSA , Sarajevo 2003.